

UITNODIGING

Donderdag 26 januari 2017, 9.00-17.00 uur

Omgaan met extreme meningen en extreme uitingen *HU conferentie voor docenten en medewerkers*

Bar Beton Rijsweerd
Phythagoraslaan 101, 3584 BB Utrecht

Wat doe je als je geconfronteerd wordt met studenten die er extreme meningen op na houden of zich op een extreme manier uiten in de les? Wat doe je in een klas die in groepen uiteen dreigt te vallen omdat de culturele en ideologische verschillen onoverbrugbaar lijken? Heb je wel eens het gevoel dat je niet weet hoe je dan het gesprek aan kunt gaan? Vragen als deze staan centraal op de conferentie 'Omgaan met extreme meningen en extreme uitingen'. In twee lezingen en 18 workshops gaan we in gesprek over wat er speelt en hoe we daar als docenten en medewerkers van de HU het beste mee om kunnen gaan.

Deze conferentie bouwt voort op de bildungsconferentie die de HU in juli samen met andere hogescholen en de Internationale School voor Wijsbegeerte heeft georganiseerd voor leraren in het vo en mbo. Naar aanleiding van signalen vanuit verschillende instituten dat er ook binnen de HU behoefte is aan professionalisering op het gebied van omgaan met extreme meningen en uitingen heeft Jan Bogerd gevraagd om een dergelijke conferentie ook voor onze eigen docenten te organiseren. Wij nodigen docenten en medewerkers van Hogeschool Utrecht van harte uit om deel te nemen om geïnformeerd te raken, ervaringen uit te wisselen en in debat te gaan.

Werken aan een open en veilig leerklimaat

Samen met HU collega's vanuit verschillende instituten woon je de lezingen en workshops bij die worden gegeven door experts van binnen en buiten de HU. Er zijn twee keynote lezingen van Margalith Kleijwegt en Bart Brandsma en drie workshoprondes met in totaal 18 workshops die zich achtereenvolgens richten op signaleren (wat neem je waar), analyseren (verder kijken) en handelen (hoe ga je er mee om).

De conferentie hoopt door docenten te informeren en handvatten te geven bij te dragen aan een open en veilig leerklimaat op de HU door:

- Het signaleren van extreme meningen en uitingen.
- In staat zijn om te komen tot een gezamenlijke taal waarin problemen en opvattingen besproken kunnen worden en het verbinden van persoonlijke en maatschappelijke opvattingen.
- Het bewerkstelligen van een sociaal, organisatorisch en pedagogisch-didactisch klimaat waarin extreme opvattingen en extreem gedrag aan de orde gesteld kunnen worden.
- Het ontwikkelen van strategieën om blijvend in gesprek te blijven als docententeam en organisatie met het individu en zijn omgeving.

Je bent van harte welkom!
Geef je op via het bericht op sharepoint (onder HU ontwikkelt)

Programma*

- 9.00 Ontvangst met koffie/thee (restaurant beneden)
9.30 Welkom door Dick de Wolff, dagvoorzitter (zaal 2a)
9.40 Opening door Jan Bogerd

9.50 - 10.30 Keynote 1: Margalith Kleijwegt: *'Twee werelden, twee werkelijkheden'* (zaal 2a)

10.40 -11.40 1e ronde workshops [Signaleren](#) (ruimtes worden op de dag zelf bekend gemaakt)

- Cok Bakker: *Normatieve professionalisering*
- Margalith Kleijwegt: *Ieder zijn eigen mening? Omgaan met cultuurrelativisme en complottheorieën*
- Simon Hogerzeil: *Signalen van psychopathologie bij jong volwassenen: tips van een psychiater*
- Anke van Gorp: *Extremisme signaleren aan de hand symbolen*
- Birgit Pfeifer: *radicaal anders; bildung vraagt om een andere kijk naar radicalisering*
- Rob van Otterdijk: *'Ontwapenend'. Op zoek naar een persoonlijke, krachtige en sensitieve professionaliteit in tijden van polarisatie*
- Claudia van Werkhoven en Esther Dooren: *'Word je van lezen een beter mens?'*

11.50 - 12.30 Keynote 2: Bart Brandsma: *Polarisatie in het onderwijs* (zaal 2a)

12.40 - 13.30 Lunchbuffet (restaurant beneden)

13.40 – 14.40 2e ronde workshops [Analyseren](#) (ruimtes worden op de dag zelf bekend gemaakt)

- Andrea Donker: *Zorgwekkend gedrag: psychopaat of puber?*
- Marijke van Meenen en Saskia Heuserr: *Door de ogen van mijzelf en de ander*
- Mariël Kanne: *Moreel beraad over discriminatie in de klas*
- Gertie Blaauwendraad: *Moreel beraad over vrijheid van meningsuiting*
- Mathi Vijgen in gesprek met Jason Walters (gederadiciseerde student) over preventie
- Kennisplatform Integratie en Samenleving: *Omgaan met maatschappelijke spanningen in de klas*

14.50 - 15.10 Korte pauze

15.10 - 16.20 3e ronde workshops [Handelen](#) (ruimtes worden op de dag zelf bekend gemaakt)

- Bart Brandsma: *Polarisatie; waar sta ik als docent?*
- Dieuwertje de Graaff: *Diversie*
- Jaap Patist en Bjorn Wansink: *Omgaan met polariserende opvattingen in de klas*
- Sela Zorlu en Christina Schouten: *Wie zijn wij?*
- Corma Ruijgrok: *Oordelen polariseren..., depolariseren begint bij de docent*
- Helen ten Cate, Saire Akce & Peter Hendriks (HU) met studenten: *Door de ogen van de student*

16.30 - 17.00 Uitwisselen van ervaringen, borrel en napraten aan de bar (restaurant beneden)

* Je kunt tussendoor gebruik maken van de coffee-counter op elke verdieping, wijzigingen voorbehouden

Beschrijvingen keynotes en workshops ronde 1

Beschrijvingen keynotes

Margalith Kleijwegt (zelfstandig researcher en schrijver/journalist)

Twee werelden, twee werkelijkheden

Margalith Kleijwegt bezocht voor haar publicatie '2 werelden, 2 werkelijkheden: een verslag over gevoelige maatschappelijke kwesties in de school' vier hbo's, acht mbo's en vijf vmbo scholen. Ze beschrijft in deze reportage hoe docenten omgaan met gevoelige maatschappelijke kwesties in hun klas.

Bart Brandsma (filosoof ISWV)

Polarisatie in het onderwijs

Filosoof Bart Brandsma legt uit welke vormen van polarisering er bestaan in het onderwijs. Conflicten, stelt hij, hebben van nature de neiging uit de hand te lopen. Alleen door ze tijdig te signaleren en actief de dialoog op te zoeken wordt escalatie voorkomen.

Beschrijvingen workshops ronde 1

Cok Bakker (lector HU)

"Extreem goed onderwijs is niet verkeerd....." Normatieve professionals aan zet

Tijdens de workshop verkennen we de wederzijds bevruchtende verbindingen tussen de noties Normatieve Professionalisering, Bildung en het *subjectieve karakter* van extreme opvattingen en radicalisering. Een belangrijk kenmerk van Bildung is dat je je realiseert dat de kwaliteit 'goed onderwijs' niet vast ligt, en dat wat soms goed is op een ander moment niet goed is. Dat geldt ook voor allerlei opvattingen die zomaar ineens in de les aan de orde komen. Wie bepaalt eigenlijk met welke criteria of deze opvattingen 'goed' of 'fout;' zijn. Laat staan de vraag of bepaalde opvattingen 'extreem' genoemd moeten worden. En trouwens: soms is extreem misschien ook wel 'goed'? We verkennen het mechanisme waarmee normatieve professionals binnen de school, binnen een team en individueel omgaan met het beoordelen van (waarheid)claims en concentreren ons op de vraag hoe we tot het vaststellen van grenzen komen. Wat is geoorloofd en wat niet? In de workshop werken we met een eigen casuïstiek, waarbij een theoretisch kader wordt gehanteerd dat zich baseert op percepties van diversiteit, perspectiefwisseling en het omgaan met grenzen (grensbewaking, grensvervaging en grensoverschrijding).

Margalith Kleijwegt (zelfstandig researcher en schrijver/journalist)

Ieder zijn eigen mening? Omgaan met cultuurrelativisme en complottheorieën

Hoe ga je als docent in deze ingewikkelde wereld om met botsende wereldbeelden? Laat je die gaan? Of bespreek je die? 'Iedere leerling heeft zijn eigen waarheid. Als docent respecteer ik dat.' Deze opmerking hoorde Margalith Kleijwegt geregeld tijdens het schrijven van haar rapport '2 werelden, 2 werkelijkheden', waarin ze laat zien hoe gevoelige maatschappelijke kwesties de school binnenkomen. Wat doe je als een leerling stelt dat de aanslagen in Parijs het werk was van zionisten? Of wanneer wordt beweerd dat Aylan, het Syrische jongetje dat bij de Turkse kust verdrong, daar is neergelegd door de media om medelijden met vluchtelingen op te wekken. Aan de hand van haar onderzoek neemt ze jullie mee langs deze en andere dilemma's tijdens de workshop.

Beschrijvingen workshops ronde 1 (vervolg)

Simon Hogerzeil (psychiater)

Signalen van psychopathologie bij jong volwassenen: tips van een psychiater

Ernstige—uit de hand gelopen—psychiatrische toestandsbeelden zijn niet te missen. **Maar** hoe kunnen docenten psychiatrische decompensaties bij studenten **in een vroeg stadium** herkennen en adequaat begeleiden? Hoe hierover in gesprek te gaan met studenten? In deze interactieve workshop heeft u de gelegenheid om een psychiater te bevragen over deze onderwerpen, en krijgt u praktische handvaten over oa. depressie, psychose, verslaving en persoonlijkheidsproblematiek

Anke van Gorp (docent en onderzoeker HU)

Extremisme signaleren aan de hand symbolen

In de Paris Declaration wordt gesproken over de signaleringsfunctie die het onderwijs zou kunnen of moeten spelen in het voorkomen van extremistisch geweld en terrorisme. Moet en kan de HU extremistische studenten signaleren? Dit is dit lastig, maar de docenten kunnen wel het gesprek aangaan met studenten die blijk geven van radicale of extremistische ideeën. Nu gebruiken veel extremistische groepen symbolen en vlaggen die niet algemeen bekend zijn. Een gedeelte van deze workshop zal de vorm hebben van een vlaggen en symbolen quiz zodat docenten als ze deze symbolen tegenkomen een gesprek aan kunnen gaan met studenten.

Birgit Pfeifer (Windesheim)

Radicaal anders; bildung vraagt om een andere kijk naar radicalisering

Bij 'radicalisering' ligt meestal de nadruk op het opsporen en indammen van risico's. Het veiligheidsperspectief domineert. Dat is begrijpelijk. Door met z'n allen – van politieagenten tot leerkrachten - te focussen op het opsporen van signalen, proberen we grip op radicalisering te krijgen. De werkelijkheid is echter dat er nauwelijks valide indicatoren met een voorspellende waarde zijn. radicalisering is het zichtbaar eindstadium van een (vaak) onzichtbaar proces. Met een benadering die het veiligheidsperspectief vooropstelt richten we onze aandacht op dat eindstadium, het topje van de ijsberg. In deze workshop benaderen wij het vraagstuk anders. Wij focussen niet op het topje van de ijsberg, maar duiken onder de waterspiegel. We kijken naar het proces van radicalisering en de existentiële dimensie daarin, zoals de zoektocht naar identiteit, het gevoel van isolement en zingevingvragen. Die andere focus brengt ons ook tot andere dan de gangbare oplossingsrichtingen.

Rob van Otterdijk (Tilburg University en FLOT)

'Ontwapenend'. Op zoek naar een persoonlijke, krachtige en sensitieve professionaliteit in tijden van polarisatie

Doel van de workshop is een oriëntatie op het ontwikkelen van een persoonlijke sensitieve (en op diversiteit gerichte) basishouding, die keuzevrijheid geeft om te handelen in situaties waarin grensoverschrijdend gedrag voorkomt. Deze basishouding zou ook een sleutel kunnen zijn naar het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag, inclusief polarisatie en radicalisering. De workshop bestaat uit een korte inleiding van vier domeinen (radar, eigen ruimte, relatie, coaching). Deelnemers kunnen praktijksituaties in brengen, zodat de link kan worden gelegd naar de beroepssituatie. Door gebruik te maken van theatertechnieken biedt de workshop de deelnemers de mogelijkheid om gedragsalternatieven te ontdekken en uit te proberen.

Beschrijvingen workshops ronde 2

Claudia van Werkhoven en Esther Dooren (FLOT)

Word je van lezen een betermens?

'Lezen is denken met het hoofd van een ander in plaats van dat van jezelf' Arthur Schopenhauer
Volgens filosofe Martha Nussbaum stimuleert literatuur je om je in te leven in personages en je te verplaatsen in de gedachten van 'de ander', die we niet kennen of soms niet willen kennen. Kenmerkend voor literatuur is dat ze niet betoogt, maar toont. Op die manier word je uitgedaagd kritisch na te denken over morele kwesties, die zich via de literatuur aandienen. Volgens Nussbaum zit daar de causale relatie tussen het lezen van boeken en het goede doen. In deze workshop kruipen we in het hoofd en in de huid van iconische Nederlandse auteurs uit heden en verleden en gaan we met elkaar in gesprek onder leiding van een gespreksleider over de vraag: 'Word je van lezen een beter mens?' Wil je eens ervaren hoe het is om te denken met een hoofd van een ander en hoe je bent/wordt als je in de huid kruipt van een ander? Wees welkom en vergeet je moed en verbeeldingskracht niet mee te nemen!

Andrea Donker (lector HU):

Zorgwekkend gedrag: Psychopaat of puber?

In deze workshop gaat het over ontwikkelingspaden van antisociaal gedrag, waarbij de meeste aandacht uitgaat naar de jongvolwassenheid, de gemiddelde leeftijd van de HBO-student. Diverse vragen komen aan de orde. Wanneer is antisociaal gedrag van jongvolwassenen echt zorgwekkend? Wat is 'normaal'? En ook: Zitten er ook psychopaten op HU? De workshop start met een korte theoretische introductie. Daarna wordt in kleine groepjes besproken of er signalen van zorgwekkend antisociaal studentgedrag zijn waarbij docenten 'iets' zouden moeten doen. De vervolgvraag is natuurlijk wat dat 'iets' dan zou kunnen of moeten zijn?

Marijke van Meenen en Saskia Heuser (HVO- Centrum voor Humanistische Vorming)

Door de ogen van mijzelf en de ander

Aan de hand van het bildungsideaal van Martha Nussbaum en de aspecten sensibilisering en narrativiteit gaan we met hoofd, hart en handen aan de slag. We kijken naar kunst en ontdekken wat we zien. Maar ook wat de ander ziet. Door persoonlijke ervaringen, waarden, beelden en behoeften maken we verbinding met eigentijdse bildung binnen de opleiding, school en klas. Leren zien wat de ander ziet kan bijdragen aan sociaal duurzame samenleving.

Mariël Kanne (HU)

Moreel beraad over discriminatie in de klas

In deze workshop voeren we een gezamenlijk moreel beraad. Moreel beraad is een beraadslaging met mensen die betrokken zijn bij een bepaald probleem over dat probleem. Daarbij wordt een stappenplan gebruikt dat het gesprek structureert. Zo wordt systematisch een ervaring geanalyseerd waarin een moreel dilemma aanwezig is. Er is sprake van een moreel dilemma wanneer twee belangrijke waarden of normen met elkaar in conflict komen. In deze sessie gaan we in gesprek over het thema discriminatie in de klas. Het proces in een moreel beraad brengt de complexiteit van een dilemma helder in beeld. Bovendien ervaren deelnemers doorgaans dat zij meer inzicht verkrijgen in hun eigen positie ten opzichte van het moreel dilemma.

Beschrijvingen workshops ronde 2 (vervolg) en 3

Gertie Blaauwendraad (HU)

Moreel beraad over vrijheid van meningsuiting

In deze workshop voeren we een gezamenlijk moreel beraad. Moreel beraad is een beraadslaging met mensen die betrokken zijn bij een bepaald probleem over dat probleem. Daarbij wordt een stappenplan gebruikt dat het gesprek structureert. Zo wordt systematisch een ervaring geanalyseerd waarin een moreel dilemma aanwezig is. Er is sprake van een moreel dilemma wanneer twee belangrijke waarden of normen met elkaar in conflict komen. In deze sessie gaan we in gesprek over het thema vrijheid van meningsuiting. Het proces in een moreel beraad brengt de complexiteit van een dilemma helder in beeld. Bovendien ervaren deelnemers doorgaans dat zij meer inzicht verkrijgen in hun eigen positie ten opzichte van het moreel dilemma.

Mathi Vijgen (HU) in gesprek met Jason Walters (gederadicaliseerde student) over preventie
Radicalisering

De workshop betreft het fenomeen radicalisering. Het gaat over een doorleefd voorbeeld van radicalisering en de-radicalisering. De vragen die centraal staan zijn: wat is radicalisering? Wat zijn de gronden ervan? Waartoe voert het? Wat is de-radicalisering? De workshop dient om een dieper inzicht en begrip in het fenomeen te verwerven, alsook om een aantal veelvuldig gebezigde misvattingen te corrigeren.

Kennisplatform Integratie en Samenleving

Omgaan met maatschappelijke spanningen in de klas

Het landelijk kenniscentrum en adviesorgaan voor sociale kwesties Movisie heeft in samenwerking met lectoraat Innovatieve Maatschappelijke Dienstverlening van de Hogeschool Utrecht onderzoek gedaan naar hoe docenten binnen het HBO om kunnen gaan met maatschappelijke spanningen die doorspelen in de klas. Aanleiding van dit onderzoek was de inventarisatie die door het lectoraat Kennisanalyse Sociale Veiligheid is gedaan onder medewerkers van de FMR. Voor het onderzoek "Omgaan met Maatschappelijke spanningen in de klas" zijn verschillende bestaande onderzoeken gebruikt en zijn studenten en docenten van de Hogeschool Utrecht, Hogeschool van Amsterdam, Haagse Hogeschool en Hogeschool Rotterdam gesproken. In deze workshop worden de resultaten gepresenteerd en gaan we het gesprek aan wat we met deze resultaten kunnen doen binnen onze hogeschool.

Beschrijvingen workshops ronde 3

Bart Brandsma (filosoof ISVW)

Polarisatie; waar sta ik als docent?

In deze workshop doorgronden we de dynamiek van wij-zij denken in de schoolcontext. Hoe ga je om met polarisatie in de klas en wat zijn je mogelijkheden om het schoolklimaat te depolariseren als het wij-zij denken 'buiten' juist toeneemt. Radicalisering komt daarin uiteraard aan bod. Die ene leerling die zich in de klas tegenover de docent opstelt, terwijl de klas getuige is van de verbale strijd. Wat speelt er? Wat is mijn inzet als docent? En hoe situeer je daarin monoloog, discussie, debat en dialoog? Een workshop met een bijzondere mix van analyse, praktische reflectie en praktische handvatten.

Beschrijvingen workshops ronde 3 (vervolg)

Dieuwertje de Graaf (trainer Diversion)

Diversion, dialoog als burgerschapsinstrument

Deze workshop laat je aan de hand van de methodiek 'Dialoog als burgerschapsinstrument' zien hoe je als docent het gesprek over lastige maatschappelijke thema's aan kunt gaan in het klaslokaal, en hoe je je opstelt als er radicale of extreme uitingen gedaan worden. Ook is er aandacht voor hoe je als docent om kunt gaan met botsingen tussen je eigen waarden en die van je leerlingen. Aan de hand van oefeningen en casuïstiek worden er concrete handvatten gegeven om het gesprek aan te gaan. De methodiek is gebaseerd op de werkwijze van peer education, waarin jonge rolmodellen het gesprek met leerlingen aangaan in de klas over thema's die als politiek gevoelig of saai ervaren worden, of waar een taboe op heerst.

Jaap Patist (HU) en Bjorn Wasink (UU)

Omgaan met polariserende opvattingen in de klas

In de klas kunnen plotseling heftige emotionele uitlatingen de les compleet verstoren. Het kan zijn dat zo'n reactie uit de klas ook jouw emoties raakt. Hoe kun je als docent omgaan met een dergelijke situatie? Vanuit door de deelnemers zelf ingebrachte cases wordt gewerkt vanuit een voor deze situaties ontwikkeld kwadrant dat helpt om de verschillende voor- en nadelen van manieren van reageren op een casus te categoriseren en te doordenken. We maken daarbij inzichtelijk wat de pedagogische en inhoudelijke gevolgen zijn van een gekozen aanpak. Onze voorkeur gaat uit naar een reactie waarbij zowel recht wordt gedaan aan de inhoud, maar waarbij ook de relatie met de klas zo veel mogelijk behouden blijft. In de aangeboden aanpak maken we gebruik van een metafoor, waarbij we 'de waarheid' voorstellen als een bol. Studenten en docent maken we bewust van hun standplaatsgebondenheid en de daaraan gekoppelde emoties.

Sela Zorlu en Christina Schouten (HU)

Wie zijn wij?

Sociale veiligheid staat hoog op de agenda. Er is een veelheid van aanbod aan tools en methoden om gesprekken te voeren in de klas over diverse vormen van maatschappelijke onrust. Ook pestprotocollen en antipestprogramma's zijn in overvloed aanwezig. Wat echter ontbreekt, is aandacht voor verschillende voorwaarden om sociale veiligheid te kunnen bewerkstelligen. In deze workshop gaan we aan de slag met een aantal van deze voorwaarden. Zoals: inzicht in diversiteit, waarderen van verscheidenheid in belevingen en meningen, inleven in en aansluiten bij anderen, rekening houden met samenstelling en handelingsalternatieven om individuen en subgroepen in te sluiten. We onderzoeken in deze workshop ideeën over hoe verscheidenheid in de klas doorwerkt, en hoe we hier als docenten op in kunnen spelen.

Beschrijvingen workshops ronde 3 (vervolg)

Corma Ruijgrok (lerarenopleider omgangskunde HU)

Oordelen polariseren..., depolariseren begint bij de docent

«Samen bouwen aan veiligheid en dialoog» is de naam van een tweejarig traject gericht op identiteitsontwikkeling. Hier ontstaat verbondenheid door kennis en kunde aan de persoonlijke professionaliteit van docenten te koppelen, vanuit het gegeven dat «onze persoonlijke ontwikkeling invloed heeft op het grotere geheel» (Vandamme, 2015).

Na een korte uitleg over het vierstoelenmodel als reflectiemodel waarbij je vier posities in kunt nemen in je innerlijke dialoog, gaan we direct aan de slag met een situatie die jou persoonlijk geraakt heeft. Je leert je innerlijke dialoog m.b.v. het vierstoelenmodel analyseren, je schat je eigen niveau van zelfsturing in en je stelt jezelf een helder doel m.b.v. de LOLL-vaardighedenkaart voor docenten. Je reageert actief op anderen die hun ervaring op de vier stoelen plenair delen en we werken zo ook interactief zoals je dat ook in de klas kunt doen. Je oefent je in een empathische, nieuwsgierige, onderzoekende houding en om je ontspannen en depolariserend op te stellen naar extreme uitingen en meningen in jouw klas of team. Ontwikkelingsgericht terugkoppelen en jouw radicale authenticiteit (dat wat jij echt voelt en denkt) vormen de basis voor echt contact, veiligheid en dialoog.

Helen Ten Cate, Saire Akce, en Peter Hendriks (HU) en studenten

Door de ogen van de student

Tijdens deze conferentie gaat het over wat docenten nodig hebben om om te kunnen gaan met extreme uitingen en gedrag. Maar wat is de behoefte van studenten? In deze workshop wordt er vanuit een studenten perspectief gekeken naar het omgaan met extreme opvattingen of uitingen. Een groep studenten gaat met elkaar en met docenten, het gesprek aan over wat zij nodig hebben om zich veilig te kunnen voelen. Hoe worden studenten geraakt door extreme opvattingen en wat verwachten zij van hun docenten?